

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

ÜNİVERSİTE DÖNER SERMAYE İŞLETMELERİNİN ORAN ANALİZİ YÖNTEMİ İLE MALİ DEĞERLENDİRİLMESİ

FINANCIAL EVALUATION OF UNIVERSITY REVOLVING CAPITAL ENTERPRISES BY RATIO ANALYSIS METHOD

Ramazan POLAT¹

Doç. Dr. Utku ŞENDURUR²

ÖZET

Bu çalışmanın amacı "Sosyo Ekonomik Gelişmişlik Endeksi 2017" sıralamasında 6. bölgede olan ve döner sermaye işletmesi bulunan üniversite hastanelerinin mali gelir-giderlerini değerlendirerek, sağlık hizmetinde yönetici olarak görev alan çalışanlara bilgi sağlamak ve konuyla ilgili yazına katkıda bulunmaktır. Bu bağlamda, üniversite hastanelerinin 2015-2019 yıllarına ait bilanço ve gelir-gider tablolarına ait veriler incelenmiş ve oran analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir. Veriler Sayıştay raporlarından alınmış ve yayınlanmış en güncel finansal tablolar kullanılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre, döner sermayeye ait hastanelerin likidite oranlarının yeterli olduğu fakat mali yapı oranları ve kârlılık oranlarının istenilen seviyede olmadığı görülmektedir. Faaliyet oran sonuçları ise yıllara göre değişkenlik göstermektedir. Çalışmada ortaya çıkan sonuçlara göre, hastaneler, kısa vadeli borçlar ile öz kaynakların dengesini iyi ayarlamalı, nakit artırıcı birtakım çalışmalar yapmalı, kârlılık artırıcı önlemler almalı ve uygulamış oldukları finansal yöntemleri tekrar gözden geçirmelidirler denilebilir.

Anahtar Kelimeler: Döner Sermaye İşletmeleri, Oran Analizi, Finansal Performans.

ABSTRACT

The aim of this study is to evaluate the financial income and expenses of university hospitals, which are in the 6th region in the "Socio-Economic Development Index 2017" ranking and have revolving funds, to provide information to the employees who work as managers in health services and to contribute to the literature on the subject. In this context, the data of the balance and income-expenditure tables of the university hospitals for the years 2015-2019 were examined and evaluated with the ratio analysis method. The data were taken from the TCA reports and the most recent published financial statements were used. According to the results of the study, it can be said that hospitals should adjust the balance of short-term debts and equities well, do some cash-increasing activities, take measures to increase profitability and reconsider the financial methods they have applied.

Keywords: Revolving Funds, Ratio Analysis, Financial Performance.

¹ Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Yüksek Lisans Öğrencisi, rpolat@agri.edu.tr

² Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, usendurur@agri.edu.tr

1. GİRİŞ

Sağlık İnsan hayatında önemli bir yere sahiptir. Sağlık sektöründe oluşan teknolojik değişimler ve gelişmeler, artan nüfus, artan hastalıklar ve taleplerden dolayı sağlık hizmetleri için yapılan harcamalar giderek artmaktadır. Bu durum da sağlık sektörü için önemli finansal sıkıntılara sebep olmaktadır (Bülüç vd., 2017, s.64).

Ülkemizde yapılmış olan döner sermaye işletmelerinin bütçelerini ve bu bütçeye bağlı olarak bu işletmelerin gelir ve giderlerine bağlı belirlenmiş olan sıralamalarda; ilk sırayı üniversitelere bağlı döner sermaye işletmeleri almış olup ikinci sırayı ise Sağlık Bakanlığı'na bağlı döner sermaye işletmeleri almıştır. İşletmelerin döner sermayeye ait işletme sayıları ve faaliyet hacimleri incelendiğinde, üniversitelere ait döner sermaye işletmelerinin işlem hacimlerinin ve kapasitelerinin diğerlerine göre daha büyük olduğu söylenebilir (Ağırbaş, 2014, s.36).

Sağlık hizmetlerinde en büyük paya sahip olan üniversite hastaneleri, kaliteli ve daha iyi hizmet verebilmek için teknolojik geliştirmelere ayak uydurmalı ve kendilerini devamlı geliştirmeliler (Çam, 2008, s. 16). Çünkü sağlık hizmetlerinin sunulması, faaliyetlerin devam etmesi ve gelişmelerin takip edilerek hastanelerin kendilerini yenileyebilmeleri için finansal kaynaklara ihtiyaç duyulmaktadır (Ağırbaş, 2014, s. 47). Finansal kaynaklar, insan emeğinin çalışma alanına girilmesi, tıbbi malzeme, tıbbi cihaz ve yerlerin alınması veya kiralanması, kurum için bina inşası vb. hususların faaliyete geçmesi veya tedarik edilmesinde temel araç olarak nitelendirilebilir. Sağlık kurumları, gerek cihazların elde edilmesinde gerek donanımlı personel temin edilmesinde finansal kaynaklara çok ihtiyaçları olan kuruluşlardır. Bundan dolayı ihtiyaçlarının giderilebilmesi için sağlık kurumları yeterli fon kaynaklarına sahip olmalıdır ve bu kaynaklar ekonomik, verimli ve etkili olarak kullanılmalıdır (Ağırbaş, 2014, s. 48).

Bu durum, finansal yönetimin önemini arttırmaktadır. Zorunlu olarak sağlık sektöründe finansal yönetimin önemini arttırmıştır. Böylelikle, sağlık kurumlarının finansal olarak iyi yönetilmeleri gerekliliği kaçınılmaz bir zorunluluk olarak göze çarpmaktadır. Sağlık kurumlarında önemli ve özellikli yönetim alanlarından bir tanesi de "Finansal Yönetim" olmuştur. İyi bir sağlık kurumunu diğerlerinden ayıran en önemli özellik ekonomik olarak daha iyi yönetilmeleridir. Ekonomik olarak daha iyi yönetilen bir sağlık kurumu, geleceğe yönelik kararlar almada, stratejiler belirlemede ve güncel durum tespitini yapmada diğerlerinden bir adım önde olacaktır. Yani finansal analizlerle daha önde olacaklardır (Yüksel, 2020, s. 520).

Literatür araştırması yapıldığında, üniversitelerde alt birim olarak döner sermaye işletmesine bağlı sağlık, araştırma ve uygulama merkezi olan finansal mali devamlılığının uygun olarak sağladığı ile ilgili yeterli çalışmaya rastlanılmamaktadır. (Ağırbaş, 2014, s. 50). Bu çalışmada, literatüre katkı yapması ve hastanelerde ve sağlık alanında idareci olarak görev alanlara yol göstermesi amacıyla, Türkiye'de sağlık araştırma ve uygulama merkezi olan üniversite döner sermaye ait hastanelerin, oran analizi tekniğiyle mali performans seviyesinin tespit edilmesi amaçlanmıştır.

2. FİNANSAL ANALİZ YÖNTEMLERİ

Çalışmalarda farklı gruplamalara karşılaşılmamasına rağmen, genelde mali analiz dört grupta sınıflandırılmıştır. Bunlar:

- Oran yöntemiyle analiz (Rasyo),
- Karşılaştırmalı tablolar yöntemiyle analiz (Yatay),

- Yüzde yöntemi ile mali analiz (Dikey),
- Eğilim yöntemi analizidir (Trend).

Kullanımına en sık başvuru alan ve bu çalışmada da analizde faydalanılan teknik “Yöntem Oran Analizi” tekniğidir (Ağırbaş, 2014, s. 45).

2.1. Oran Analizi (Rasyo)

Oran analizi, performans değerlendirilmesinde sürekli tercih edilen ve diğer analiz yöntemlerine göre en basit olarak görülen ve çok az veriye ihtiyaç duyulan bir analizdir. Bu nedenle bu analiz tekniği yaygın bir yöntem olarak kullanılmaktadır.

Herhangi bir veride verilmekte olan farklı iki veri aralarındaki bağlantının basit aritmetik gösterimine oran denilir (Akgüç, 2011, s. 33). Hesapların veya değişik hesap grupları arasında yapılan matematiksel bağlantı desteğiyle ilgili işletmenin, mali durumuyla kârlılık yapısı durumunda çeşitli tespitlerde oluşturulabilir (Tenker ve Akdoğan, 2007, s. 22). Oranların değişimi olup olmadığının takip edilmesi önerilse de elde edilen bulgular sınırlı bilgi verecektir (Kecek, 2010, s. 69). Bu nedenle oran analizi, etkinlik değerleri bakımından ve genel olarak göstermiş olduğu performans ölçümünde yetersiz olduğu görülmektedir. Ancak; elde edilen verinin ön izlemesi sağlanarak ön test-son test durumu için diğer istatistik tekniklerin kullanımında öncülük sağlayabilir (Peacock, et, 2001, s. 13). Ulaşılan değerler üzerinden yorumların yapılmasının, oranların hesaplanmasından daha önemli düşünülmektedir (Çetiner, 1996, s. 17).

Hastanelerde ve sağlık birimlerinde oran analizi yöntemi kullanılarak, hastanenin kapasitesinin kullanım oranı (yatan hasta sayısı/yatak sayısıx365), hekim başına düşen poliklinik sayısı (poliklinik sayısı/hekim sayısı), yatak devir hızı (yatan hasta sayısı/yatak sayısı) gibi çeşitli hesaplamalar yapılarak farklı bilgilere ulaşılabilir (Mollahaliloğlu vd., 2011, s. 72). Oran analizinde hesaplaması yapılan her bir oran, performansla ilgili boyutları tek tek ifade ederken, birlikte istatistik yapılması mümkün değildir. Elde edilen verilere göre yapılan oranlama hesaplamalarının bazılarında işletme başarılı görülürken, aynı veriler kullanılarak yapılan diğer oranlamalar şirketin başarısız olduğunu gösterebilir (Yolalan, 1993, s. 55). Hastaneler gibi fazla işlem hacmine sahip olan büyük işletmelerde uygulanan bu analiz tekniği yetersiz kalabilir veya farklı sorunlara yol açabilir. Oran analizi tekniği kullanılarak performans ölçümü yapılması ancak cari veya önceki yıllardaki işletme bünyesindeki ya da benzer firmalardaki benzer değerlerle karşılaştırılmasına ve yorumlama yapılarak kullanılması daha uygundur. Oran analizleri; likidite oranları, finansal yapı oranları (mali), faaliyet (çalışma hızı) oranları ve kârlılık oranlarıyla birlikte 4 alt başlık altında incelenmektedir.

2.1.1. Likidite Oranları

Likidite kavramı, finans piyasalarında bir kaynakların nakde dönüştürülmesi süresiyle ilgilidir. Yani cari borçlarını ödeme hızı oranını ve varlıklarını hızlı kullanabilmeyi ölçer (Şahin, 2017, s. 1). Likidite oranları aşağıdaki başlıklar altında özetlenebilir:

2.1.1.1 Cari Oran: Likidite oranları içerisinde en sık kullanılan bir orandır. Likidite oranı, dönen varlıkların kısa vadeli borçlarına olan oranıdır. Bu oran dönen varlıkların kısa süreli borçları karşılama performansını gösterir. Oran = Dönen Varlıklar / Kısa Vadeli Yabancı

Kaynaklar, formülüyle hesaplanmaktadır. Literatüre göre bu oranın 1,5-2 arasında olması gerekir (Altuğ, 2010, s. 134).

2.1.1.2. Likit (Asit-Test) Oran: Dönen varlıklara stokların dâhil edilmemesiyle kısa vadeli borçların ödenebilirliği durumunu gösterir. $Oran = \frac{\text{Dönen Varlıklar} - \text{Stoklar}}{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}}$, formülüyle hesaplanmaktadır. Literatürde kabul gören oran 1'dir (Akgüç, 2011, s. 246).

2.1.1.3. Nakit Oranı: İşletmelerin hazır değerlerini oluşturan nakit ve nakde dönüşebilen değerler ile menkul kıymetler ile kısa vadeli borçları ödeme oranını göstermektedir. $Oran = \frac{\text{Hazır Değerler} + \text{Menkul Kıymetler}}{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}}$, formülüyle hesaplanmaktadır. 0,20 altına düşmeyen oranlar kabul görmektedir (Akgüç, 2011, s. 247).

2.1.2. Finansal (Mali) Yapı Oranları

Finansal (mali) yapı oranlar; İşletmelerin kaynakların verileirn düşmesi, iş akışı sürecinde zarar etmesi veya sonraki yıllarda düşünülen nakit devamlılığın oluşmaması durumunda ilgili işletmenin sorumluluğunun yerine getirip getiremeyeceği durumu hakkında önemli veriler sağlamaktadır (Altuğ, 2010, s. 188). Mali yapı oranları aşağıdaki başlıklar altında özetlenebilir:

2.1.2.1. Finansal Kaldıraç Oranı (FKO): İşletmenin sahip olduğu kaynaklarının ne ölçüde yabancı kaynaklarla karşılandığını yüzde olarak gösteren bir orandır. $Oran = \frac{\text{Toplam Yabancı Kaynaklar}}{\text{Aktif (Pasif) Toplamı}}$, formülüyle hesaplanmaktadır. 0,50 üstüne çıkmayan oranlar kabul görmemektedir (Tenker ve Akdoğan, 2007, s 45).

2.1.2.2. Öz Kaynak Varlık (Aktif) Oranı (ÖKVO): Özkaynakların toplam varlıkları karşılama gücünü gösteren bir orandır. Özellikle orta ve uzun vadeli kredi başvurularında kredi verecek kuruluşlara işletmenin mali gücünü göstermesi bakımından önemi büyüktür. $Oran = \frac{\text{Öz sermaye}}{\text{Toplam Varlık}}$, formülüyle hesaplanmaktadır. 0,50'den büyük oranlar kabul görmektedir (Tenker ve Akdoğan, 2007, s. 46).

2.1.2.3. Kısa Vadeli Yabancı Kaynakların Toplam Kaynaklara Oranı (KVYKTKO): Yabancı kaynakların şirketin toplam kaynaklarının yüzde kaçını kısa vadeli olarak karşılandığını gösteren bir orandır. $Oran = \frac{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}}{\text{Toplam Kaynaklar}}$, formülüyle hesaplanmaktadır. 0,30'den küçük oranlar kabul görmektedir (Tenker ve Akdoğan, 2007, s. 46).

2.1.2.4. Öz Kaynakların Yabancı Kaynaklara Oranı (ÖKYKTO): İşletmenin finansal bağımsızlık düzeyini belirten bu orana finansman oranı da denilmektedir. $Oran = \frac{\text{Öz Kaynaklar}}{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar} + \text{Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar}}$, formülüyle hesaplanmaktadır. 1'den büyük oranlar kabul görmektedir (Çetiner, 1996, s. 27).

2.1.2.5. Kısa Vadeli Yabancı Kaynakların Öz Kaynaklara Oranı (KVYKÖKO): İşletmelerin elindeki öz kaynaklarla mevcut kısa vadeli borçlarının ne kadarını karşıladığı oranını gösterir. $Oran = \frac{\text{Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar}}{\text{Toplam Kaynaklar}}$, formülüyle hesaplanmaktadır. 0,30'dan küçük veya eşit olan oranlar kabul görmektedir (Ağırbaş, 2014, s. 30).

2.1.2.6. Uzun Vadeli Yabancı Kaynakların Toplam Kaynaklara Oranı (UVYKTKO): İşletmenin kullandığı kaynaklardan dış finansörlerden alınan uzun süreli borçlarının toplam

borcuna oranı ile hesap edilen bu oran, Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar/Toplam Kaynaklar, formülüyle hesaplanmaktadır. 0,50'dan küçük veya eşit olan oranlar kabul görmektedir (Akgüç, 2011, s. 244).

2.1.2.7. Duran Varlıkların Devamlı Sermayeye Oranı (DVDSO): İşletmedeki duran varlıkların ne kadar kısmının öz kaynakla ne kadarının uzun süreli yabancı kaynakla karşılandığını gösterir. Oran=Duran Varlıklar/(Uzun Süreli Yabancı Kaynaklar+Öz Kaynaklar), formülüyle hesaplanmaktadır. 1'den küçük veya eşit olan oranlar kabul görmektedir (Ağırbaş, 2014, s. 31).

2.1.3. Faaliyet Oranları

İşletmenin bir yıl süre içerisinde kaç defa tahsilat yaptığını gösteren orandır. Kaynaklarıyla oluşturduğu her 1 TL'nin nakde dönüşüm hızını hesaplar (Ceylan ve Korkmaz, 2007, s. 22). Faaliyet oranları aşağıdaki başlıklar altında özetlenebilir:

2.1.3.1 Alacak Devir Hızı Oranı (ADH): İşletmenin bir satıştan doğan alacağını tahsil etme süresidir. Kısaca sattığınız ürünün veya sunduğunuz hizmetin ücretini müşterinin size ödeme hızıdır. Oran=Kredili Satışlar Toplamı/Ticari Alacaklar, formülüyle hesaplanmaktadır. Oranda zaman diliminin kısa olması kabul görmektedir (Ceylan ve Korkmaz, 2007, 22).

2.1.3.2. Stok Devir Hızı Oranı: İşletmenin bir yıl içinde stoklarını kaç defa yenilediği gösteren orandır. Başka bir ifadeyle stoklarını kaç kez satıldığını ifade eder. Oran=Net Satışlar/Ortalama Stoklar. Oranda zaman diliminin kısa olması kabul görmektedir (Ceylan ve Korkmaz, 2007, s. 22).

2.1.3.3 Öz Sermaye Devir Hızı Oranı (ÖSDH): İşletmenin sahip olduğu öz kaynaklarını ne kadar etkin kullandığı hakkında bilgi verir. Benzer faaliyetlerdeki işletmelerle veya önceki yıllardaki sonuçlarla karşılaştırılmalıdır. Oran=Net Satışlar/Öz Sermaye, formülüyle hesaplanmaktadır. Oranın yüksek çıkması; işletmenin öz sermayesini etkin kullandığı veya öz sermaye yetersizliği içerisinde olduğu şeklinde yorumlanabilir (Ceylan ve Korkmaz, 2007, s. 23).

2.1.3.4. Alacakların Tahsil Süresi Oranı (ATS): İşletmenin vadeli bir satışın yapıldığı süre ile alıcının borcunu ödediği süre arasındaki geçen süreyi ifade eder. Bir bakımdan borcunun tahsil ettiği süreyi gösterir. Oran=360/Alacak Devir Hızı, formülüyle hesaplanmaktadır. Alacak devir hızı oranının yüksek olması istenir (Ağırbaş, 2014, s. 31).

2.1.3.5 Ticari Borçları Ödeme Süresi Oranı (TBÖS): İşletmenin yıl içinde ticari borçlarını ne kadar sürede ödendiği hakkında bilgi verir. Oran=360*Ticari Borçlar/Satılan Hizmet Maliyeti, formülüyle hesaplanmaktadır. Oranın yüksek olması istenir (Tenker ve Akdoğan, 2007, s. 47)

2.1.3.6 Hazır Değer Devir Hızı Oranı (HDDH): İşletmenin sahip olduğu kasa, banka vb. hazır değerlerinin ne kadarlık bir satışla karşılandığı hakkında bilgi verir. Oran=Net Satışlar/Hazır Değerler, formülüyle hesaplanmaktadır. Oranın yüksek olması istenir (Ağırbaş, 2014, s.31).

2.1.3.7 Toplam Varlık Devir Hızı Oranı (TVDH): İşletmenin varlık toplamının ne kadar etkin kullandığını tespit eder. Yani 1 TL'lik varlığın oluşturduğu satışı belirler. Oran=Net

Satışlar Tutarı/Varlık Toplamı, formülüyle hesaplanmaktadır. Oranının yüksek olması istenir (Tenker ve Akdoğan, 2007, s. 48).

2.1.3.8 Aktif Devir Hızı Oranı: İşletmenin ne kadar verimli çalıştığını belirler. İşletmenin sahip olduğu toplam varlıklarını yılda kaç defa çevirdiğini gösterir. $\text{Oran} = \frac{\text{Net Satışlar Tutarı}}{\text{Varlık Toplamı}}$, formülüyle hesaplanmaktadır. Aktif devir hızının yüksek olması gerekmektedir (Akgüç, 2011, s. 248).

2.1.3.9 Döner Sermaye Devir Hızı Oranı (DVDH): İşletmenin döner sermaye verimliliğini belirleyen bir orandır. Yüksek olması verimli olduğunu, düşük olması ise borçlarının fazla olduğunu gösterir (Ceylan ve Korkmaz, 2007, s. 24).

2.1.3.10 Sabit Varlıklar Devir Hızı Oranı (DUVDH): İşletmenin sabit varlıklarını kullanarak satış yapabilme yeteneğini ölçmesini sağlar. $\text{Oran} = \frac{\text{Net Satışlar}}{\text{Ortalama Duran Varlıklar}}$, formülüyle hesaplanmaktadır. Devir hızı oranının yüksek olması gerekmektedir (Ceylan ve Korkmaz, 2007, s. 24).

2.1.4. Kârlılık Analizinde Kullanılan Oranlar

İşletmenin kar elde etme kapasitesi ölçmeye yarayan bu oran, mal ve hizmet satışında elde ettiği gelirin kabiliyeti ölçmeye yarar (Akgüç, 2011, s. 250). Kâr ile satışlar arasındaki durumu gösteren oranlar; faaliyet kâr oranı, brüt kâr oranı, net kâr oranı, toplam varlık kârlılığı oranı, öz kaynak kârlılık oranıdır (Akgüç, 2011, s. 250). Karlılık oranları aşağıdaki başlıklar altında özetlenebilir:

2.1.4.1. Brüt Kâr Oranı (BKMO): İşletmede yapılan satışlardan, satışlarla ilgili maliyet düşüldükten sonra kalan paranın tutarını belirleyerek değerlendirmek için kullanılan bir tekniktir. $\text{Oran} = \frac{\text{Brüt Satış Kârı}}{\text{Net Satışlar}}$, formülüyle hesaplanmaktadır. Oranın yükselme eğiliminde olması işletmenin lehine olan bir durumdur (Ağırbaş, 2014, s. 33).

2.1.4.2. Faaliyet Kâr Oranı (FKMO): İşletmenin faaliyetlerinden elde ettiği kardan vergiler ve faizler düşülmeden önceki oranıdır. $\text{Oran} = \frac{\text{Faaliyet Kârı}}{\text{Net Satışlar}}$, formülüyle hesaplanmaktadır. Oranın yükselme eğiliminde olması işletmenin lehine olan bir durumdur (Ağırbaş, 2014, s. 33).

2.1.4.3. Net Kâr Oranı (NKMO): İşletmenin elde ettiği toplam gelirin oluşturduğu kar oranını gösterir. $\text{Oran} = \frac{\text{Net Kâr}}{\text{Net Satışlar}}$, formülüyle hesaplanmaktadır. Oranın yüksek çıkması, işletmenin faaliyetlerinde başarılı olduğunu gösterir (Ağırbaş, 2014, s. 34).

2.1.4.4. Öz Kaynak Kârlılığı Oranı (ÖKKO): İşletmenin sahip olduğu öz kaynaklarının karlılık oranının ölçülmesidir. Başka bir değişilen sermayenin ne kadar etkin kullanıldığını gösterir. Oranın yüksek çıkması istenmektedir $\text{Oran} = \frac{\text{Net Kâr}}{\text{Öz Kaynaklar}}$ (Gider, 2011, s. 91).

2.1.4.5. Varlık Kârlılığı Oranı (VKO): İşletme varlıklarının kar sağlamakta ne kadar verimli olduğu belirler. Yani oran ne kadar büyükse kar oluşturma kabiliyeti o kadar iyidir. $\text{Oran} = \frac{\text{Net Kâr}}{\text{Varlık Toplamı}}$ (Gapenski, 2005, s. 36).

3. LİTERATÜR TARAMASI

Can ve İbicioğlu (2008) yapmış olduğu çalışmalarında üniversite hastanelerinde yönetim ve yönetici bakış açısından hastanelerin mevcut durumu, sorunları irdelenmiş ve çözüm önerileri sunmuştur. Anket yöntemi kullanılarak yapılan analizlere göre, hastanelerle beraber hizmet veren dernekler ve vakıflar, hastanenin hedeflerine göre organize edilmediği sonucuna varılmıştır.

Düzer (2008) çalışmasında finansal oranlar ile firma değeri arasında ilişkiyi irdelenmiştir. Çalışmanın sonucuna göre, oran analizi verilerinin büyük bir kısmının firma değeri ile arasında bir ilişkinin var olduğunu ortaya koymuştur.

Erdoğan ve Yıldız (2015) çalışmalarında genel hastaneler ile özel hastanelerin finansal tablolarından faydalanarak, finansal oranlar aracılığıyla hastanelerin finansal performanslarını ölçmüşlerdir. Analiz için veri toplanılan hastanelerden sadece %36'sının tam etkin olarak çalıştıkları belirlenmiştir.

Bülüş vd. (2017) hazırlamış olduğu çalışmalarında Türkiye'de bulunan kamuya ait üniversite hastanelerinin finansal performanslarını değerlendirmeye çalışmışlardır. Çalışma kapsamına göre Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğüne bağlı 43 devlet üniversite hastanesinin 2013, 2014 ve 2015 yılları döner sermaye finansal tablolarından veriler elde edilmiştir. Elde edilen bu verilere göre finansal tablolar oran analizi yöntemiyle değerlendirme yapılmıştır. Analiz sonucuna göre, hastanelerin borcunun yüksek olduğu, kısa vadeli alınan borçları ödemede sıkıntılar yaşadığı, stok devir hızının ve alacak devir hızının düşük olduğu ve gelir-gider arasında olumsuz olarak dengesizlik olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Alper ve Biçer (2017) çalışmalarında herhangi bir kamu hastanesinin bilanço ve gelir tablosunun üç yıllık verilerini incelemişlerdir ve bu verilere dayanarak finansal analizini yapmışlardır. Araştırmanın yöntem kısmında ekonomik performansın değerlendirilmesinde kullanılan yöntemler hakkında genel bilgiler vermekte, finansal analiz yöntemlerinden oran analizi ile değerlendirme yapılmıştır. Bulgulara göre ilk iki yıla ait karlılık oranları olumsuz iken, üçüncü yıl karlılık oranlarında yükselme meydana geldiği belirlenmiştir.

Balcı (2017) çalışmasında sağlık sistemindeki karar vericilerin daha iyi kararlar almalarına yardımcı olmak için TOPSIS tekniği kullanılarak bir performans analizi yapılmıştır. Çalışmada, en iyi ve en kötü performansa sahip hastanelerin sıralaması her yıl önemli ölçüde değiştiği sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte, Atatürk Üniversitesi Hastanesi'nin çalışma döneminde en yüksek performansa sahip hastaneler arasında kaldığı, Hacettepe Üniversitesi Hastanesi'nin ise en düşük performansa sahip üç hastaneden birine sahip olduğu belirtilmiştir.

Myskova ve Hajek (2017) çalışmalarında esas olarak, daha önce yayınlanmış güncel makaleleri incelemeye ve değerlendirmeye odaklanmıştır. Çalışma, şirketlerin karlılık konusundaki performanslarının analizi üzerine yürütülmüştür. Böylece bu inceleme sonun şirketlerin karlılığını değerlendirmede en önemli ölçütün kârlılık olduğunu keşfedilmiştir.

Mora ve arkadaşları (2017) çalışmalarında, Ekvador'un 1920-2020 döneminde ürettiği bilimsel üretimi bibliyometrik yöntemlerle analiz ederek entelektüel yapısını ve performansını değerlendirmeyi amaçlamışlardır. Çalışmada uygulanan yöntemler şunları içerir: (i) terimlerin tanımı ve arama kriterleri; (ii) veritabanı seçimi, ilk arama ve belge derleme; (iii) veri çıkarma ve yazılım seçimi; ve son olarak, (iv) sonuçların analizi. Sonuçlar, bilimsel üretimin 84 ülkenin katkısıyla 13 dilde 27 konu alanında geliştirilen 30.205 belgede konsolide edildiğini

göstermektedir. Bu entelektüel yapı, “Biyoloji ve bölgesel iklim değişikliği”, “Yükseköğretim ve çeşitli yaklaşımları”, “Teknoloji ve bilgisayar bilimleri”, “Tıp”, “Enerji, gıda ve su” ile ilgili araştırma konularını sunarken küresel bağlamla uyumludur. ” ve ”Web üzerinde geliştirme ve uygulamalar”. Sürdürülebilir kalkınma hedefleri (SDG'ler), sürdürülebilirlik, iklim değişikliği ve diğerlerinde çerçevelenen konular. Çalışma, mevcut araştırma konuları ve küresel kaygılar, üniversiteler ve ülkeler arasındaki işbirliği ve gelecekteki işbirliği bağlantılarının kurulmasına izin veren işbirliği göz önünde bulundurularak akademik topluluğa katkıda bulunmaktadır.

Koçyiğit ve Kocakoç (2019) yapmış olduğu araştırmada; Ankara ili Sağlık Bakanlığına bağlı hastanelerinin finansal performansları ölçülmüştür. Araştırmaya dâhil edilen hastanelerin 2008-2017 yıllarını kapsayan 10 yıllık finansal tabloları oran analizi ile incelenmiştir. Verilerden elde edilen bulgulara göre karlılık açısından beklenen başarının yakalanamadığı görülmektedir.

Taşer ve Çakır (2019) yapmış olduğu araştırmada, üniversite hastanelerinde uygulanmakta olan ek ödeme sisteminde gelir gider dengesini kurarak, verimli ve kaliteli çalışan elemanların daha çok kazanacağı bir sistem kurmayı hedeflemişlerdir. Pamukkale Üniversitesi Hastaneleri otuz anabilim dalının evren olarak seçilerek örnekleme evrenden oluşturulan bu çalışmada, elde edilen veriler doğrultusunda kamu sağlık hizmeti gelirlerinin maliyetleri karşılayamadığı tespiti yapılmıştır.

Güdük ve Önder (2019) çalışmasında veri zarflama analiz yöntemini kullanarak sağlık hizmetlerindeki verimlilik düzeylerini analiz etmeye çalışmışlardır. Türkiye’de Ocak 2018 tarihine kadar sağlık alanında VZA kullanılarak hazırlanmış 78 adet araştırma kapsamında incelenmiştir. Hastanede uygulanmış olan etkinliklerin değerlendirilmesinde veriler genel olarak hekimlerden elde edildiği için, bu çalışma bize hekimlerin sağlık hizmetlerin merkezinde yer aldığını göstermektedir.

Hilkevics ve Semakina (2019) çalışmalarında işletme oranları analiz yöntemleri için iki boyutlu sınıflandırma önermişlerdir. Bu boyutlar, iş oranları analizini kimin ve ne için yaptığı analizini amacı ile ilgilidir.

Hotunluoğlu ve Kayacan (2020) çalışmasında döner sermaye işletmelerinin, tarihi sürecinden bilgi vermeye başlayarak, yönetim yapısını, yönetim sürecinde dikkat edilen usul ve esasları ve bu işletmelerin yönetim yapısını incelemişlerdir. Üniversite hastanelerinin döner sermayeleri içinde üniversite hastanelerinin payı, mali yapıları, borçlanma durumları hakkında bilgi verilmiş ve hastanelerde var olan sorunlara çözüm önerilerinde bulunmuşlardır.

Bintara (2020) çalışmasında, Bangladeş'teki ticari bankaların karlılığı üzerindeki kaldıraç, faaliyet verimliliği, sorunlu krediler ve sermaye yeterliliği oranının etkisini analiz etmiştir. Çalışmada, devlete ait dört ticari banka ve altı özel ticari banka seçilmiştir. Çalışmada, örnek bankaların yıllık raporlarından toplanan ikincil verileri kullanmıştır. Çalışma, 2017'den 2020'ye kadar dört yıllık bir dönem için dengeli panel verileri kapsamaktadır. Araştırmanın araştırma sorularını ve hipotezlerini karşılamak için panel veri regresyon modeli uygulanmıştır. Çalışmanın analitik sonucu, borç-öz sermaye oranı (DER) ile ölçülen kaldıraç karlılık (ROA) üzerinde olumsuz ve önemsiz bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Takipteki kredilerin (NPL) de ROA üzerinde olumsuz ve önemsiz bir etkisi

vardır. Daha yüksek DER ve NPL, bankanın karlılık pozisyonunu düşürür. Çalışma, BOPO oranı ile ölçülen işletme verimliliğinin ROA üzerinde olumlu ve önemsiz bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Çalışma, sermaye yeterlilik oranının (SYR) ROA üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Çalışma, Bangladeş'teki sağlıklı finansal durumu sürdürmek için bankaların borç finansmanı ve uygun borçluların seçimi konusunda rasyonel olmaları gerektiğini önermektedir.

Kadim ve arkadaşları (2020) çalışmalarında, model firmanın değerini finansal oranlara, entelektüel sermayeye ve temettü politikasına dayalı olarak doğrulamayı amaçlamaktadır. Bu araştırmadaki popülasyonlar, 2010-2019 döneminde Endonezya Menkul Kıymetler Borsası'nda (IDX) listelenen ve on bir şirket örnekleme gereksinimlerini karşılayan otomotiv alt sektörü şirketleri ve bileşenleri üzerinedir. Veri analizi yöntemleri, klasik varsayımlar testi, doğrusallık testi, toplam belirleme ve tahmin katsayısı ve doğrudan ve dolaylı etki yoluyla hipotez testini içeren yol analizi ve Sobel testine dayanmaktadır. Bu araştırmanın sonuçları, firmanın finansal oranlara, entelektüel sermayeye ve temettü politikasına dayalı modelleme değerinin, finansal oranın sonuç bulguları ile birlikte olduğunu göstermektedir. Likidite, ödeme gücü ve karlılık oranı, temettü politikasını önemli ölçüde etkilemezken, temettü politikasının firmanın değeri üzerinde önemli bir etkisi olduğu görülmüştür. Ayrıca, temettü politikasının aracılık ettiği finansal oranlar sadece ödeme gücü ve karlılık oranlarından etkilenirken, likidite oranları ve entelektüel sermaye faktörleri önemli etkiler oluşturmamaktadır.

4. ÇALIŞMANIN DESENİ

Bu bölümde çalışmanın amacı, önemi, veri toplama ve analiz yöntemleri hakkında bilgi verilecektir.

4.1. Çalışmanın amacı

Bu çalışmada, Acar vd. (2019) tarafından yayınlanan bölgelerin ve illerin Sosyo Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması raporunda gelişmişlik sıralamasında 6. kademe yer alan üniversite hastanesi (Afiliye olmayan) olan toplam 4 ilde (Diyarbakır, Kars, Şanlıurfa ve Van) bulunan, verilerine ulaşılabilen döner sermaye işletmesine sahip üniversitelerin finansal performanslarının retrospektif olarak değerlendirilmesi, oluşturulan veriler ile literatüre katkıda bulunulması ve karar mercilerine ve sağlık yöneticilerine yol gösterilmesi amaçlanmıştır.

4.2. Çalışmanın Önemi

Farklı iş işletmelerde olduğu gibi sağlık işletmesinde de finansal değerlendirmeler en önemli hususlardandır. Üniversitelere bağlı 3. basamak hastaneler sağlık sorunlarıyla, çözülemeyen hastalıklarla ilgilenen, tedavi gerektiren durumlar ve ileri tetkik için uzmanlığa ve yüksek teknolojiye sahip işletmeler olduklarından finansal anlamda da iyi yönetilmeli, ekonomik devamlılık oluşturulmalıdır.

Gelişmişlik sıralamasında 6. kademe bulunan iller arasında bulunan, nüfusu 1,5 milyon üstünde olan ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin önemli büyükşehirlerden biri olan Diyarbakır, Türkiye'deki tarım üretimine yüzde 2,06 oranda katkı sağlayarak üretim

sıralamasında on altıncı sırada olan bir ilimizdir. En çok turizm yatırım-işletme ve belediye, belgeli yatak sayısına da sahip olan altıncı gelişmişlik kademesi illeri arasında olan Diyarbakır, Türkiye'deki toplam teşvik belgeli yatırımların 2014 verilerine göre yaklaşık yüzde 1'ine sahiptir.

Kars, Türkiye'de işgücüne katkısının en yüksek düzeyde olduğu ikinci ilidir, işsizlik oranıyla da yüzde 6,6 ile Türkiye ortalaması üzerindedir. Kars altıncı gelişmişlik seviyesi illeri arasında en avantajlı şehir durumundadır. Ancak; Kars, Diyarbakır'la birlikte kişi başına hekim sayısı ve hastane yatak sayısı açısından aynı zamanda Türkiye'de net göç hızı en az olan ikinci şehir durumundadır. Yirmi bin nüfus ve üzerindeki yerleşimlerde toplam nüfusun yüzde 26'sının yaşadığı Kars'ta, asfalt-beton köy yolu oranı kırsal kesim yüzde 11'lerde yerini almaktadır. Aynı durumda rekabetçilik düzeyindeki değişkenlerde ülke ortalamasının altında kalması, altıncı gelişmişlik seviyesinde Kars'ın yer almasına sebep oluşturmaktadır.

Güneydoğu Anadolu Bölgesinin önemli merkezlerinden olan Diyarbakır ve 20.000 nüfusun üzerinde olan Şanlıurfa, Türkiye'de üretilen tarımsal üretim toplam değerinin yüzde 3,4'ünü oluşturmakta ve bu durumla beşinci sırayı oluşturmaktadır. Teşvik belgeli yatırımların Toplam yüzde 0,6'sını oluşturan Şanlıurfa'da fazla işsizlik oranı yüzde 16,3 izlenmektedir. Şanlıurfa en düşük kişi başı GSYH'ye sahip ikinci il düzeyindedir, ayrıca eğitim ve sağlık seviyesinde iyi düzeyde olmadığı anlaşılmaktadır.

SEGE-2017 Araştırması'nın 77. sıralarında Van bulunmaktadır. Toplam nüfusu bir milyonu geçen ve birey bazında GSYH'de ilk sırada olmak üzere birçok sosyo ekonomik gelişmişlik değerlerinde alt seviyede bulunan bu iller arasında; görece teşvik sisteminden Van'ın çevresine göre daha fazla faydalandığı hususları öne çıkmaktadır. Gelişmişlik sıralamasında 6. Kademe bulunan illerle ilgili bir çalışma yapılmadığından bu çalışma değer kazanmaktadır (Acar vd., 2019, s. 65).

Ekonomik performanslarının değerlendirilmesi amacıyla, 3. basamak üniversite hastaneleri döner sermaye işletmelerinde yapılan az sayıda çalışma mevcut olduğundan bu çalışmanın önemlilik arz ettiği düşünülmektedir.

4.3. Veri Toplama

6. gelişmişlik seviyesinde bulunan ve verilerine ulaşılabilen üniversitelerimiz; Dicle Üniversitesi 1226 yatak kapasitesiyle bölgenin en büyük sağlık kampüsüne sahip çevre il ve ilçelere hizmet veren üçüncü basamak sağlık kuruluşudur, Kafkas Üniversitesi 276 yatak kapasitesi ile çevre il ve ilçelere hizmet veren üçüncü basamak sağlık kuruluşudur, Haran Üniversitesi 684 yatak kapasitesi ile çevre il ve ilçelere hizmet veren üçüncü basamak sağlık kuruluşudur ve Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi ise 662 yatak kapasitesi ile çevre il ve ilçelere hizmet veren üçüncü basamak sağlık kuruluşudur. Çalışmaya dâhil edilen üniversite bünyesindeki döner sermaye işletmelerinin verileri, Sayıştay Başkanlığının (2020) yayınladığı kamu kurumlarına ait denetim raporlarından 2015, 2016, 2017, 2018 ve 2019 yıllarına ait gelir-gider tablosundan elde edilmiştir (Sayıştay Başkanlığı, 2020).

4.4. Çalışmanın Sınırlılıkları

Sadece Sosyo Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması raporunda gelişmişlik sıralamasında 6. kademe yer alan şehirlerdeki üniversitelerin belirlenmesi ve döner sermaye işletmelerinin beş yıla ait verileri dışındaki yılların çalışmaya dâhil edilememesi çalışmanın sınırlılıklarıdır.

4.5. Çalışmanın Yöntemi

Gelişmişlik sıralamasında 6. kademede bulunan iller arasında bulunan Diyarbakır, Kars, Şanlıurfa ve Van ilerindeki afilliye olmayan üniversite hastanelerinin döner sermaye işletmelerin analize uygun verilerin tamamına Sayıştay raporlarında paylaşılan mali tablolardan ulaşılarak Microsoft Office Excel programı kullanılarak, mevcut finansal yapıyı oluşturan ve yazında sürekli kullanılan oran analiz yöntemiyle finansal değerlendirilmesi yapılmıştır. Çalışmada 5 yıllık finansal tabloların analiz edilmesiyle hesaplanan retrospektif oranlar, sağlık sektöründe genel kabul görmüş oranlar ve geçmiş yıllarla karşılaştırılarak değerlendirilmiştir (Acar vd., 2019, s.62).

5. BULGULAR ve YORUMLAR

Tablo 1’de üniversite hastanelerine bağlı döner sermaye işletmesine ait finansal performanslarının değerlendirilmesi için oranlar oluşturulmuştur. Verileri hatalı veya eksik olanlar veya oluşturulamayan sonuçlar (–) ile gösterilmiştir. DÜ (Dicle Üniversitesi) ve KÜ (Kafkas Üniversitesi) döner sermaye işletmelerinin cari oranlarında daha önceki yıla oranla düşüş izlenilmektedir. VYYÜ (Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi) döner sermaye işletmesinde bir önceki yıla göre dalgalanma görülmektedir. Sadece HÜ (Haran Üniversitesi) döner sermaye işletmesinde bir önceki yıla göre artma görülmektedir. VYYÜ döner sermaye işletmelerinde optimum oranın üstünde, diğer işletmelerin hepsinin optimum oranın altında olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Cari oranın 0,19 olduğu KÜ döner sermaye işletmesinin ise ulaşılmaması istenilen orana en uzak işletme olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre VYYÜ hariç diğer hastane döner sermaye işletmelerinin kısa vadeli borçlarını ödemede sorun yaşayabileceği görülmektedir.

Asit-test oranları Tablo 1’de görüldüğü gibi değerlendirildiğinde; bir önceki yıla göre DÜ ve HÜ döner sermaye işletmelerinde düşüş eğiliminde olduğu, HÜ ve VYYÜ döner sermaye işletmelerinde ise bir önceki yıla göre dalgalanmalar olduğu görülmüştür. Asit-test oranı için literatürde kabul edilen değer 1’dir. Buna göre, VYYÜ bu seviyenin üstünde, kalan döner sermaye işletmelerinin hepsinin asit-test oranları ise bu seviyenin altında çıkmıştır. KÜ döner sermaye işletmesinin asit-test oranı 0,18 çıkmıştır. Bu diğer üniversitelere göre en düşük asit-test oranıdır. Ortaya çıkan sonuçlara göre VYYÜ hariç diğer döner sermaye işletmeleri kısa vadeli borçlarını ödemek için stoklarını satmak durumunda kalabilirler.

Nakit oran sonuçlarında; verilerine ulaşılan 4 döner sermaye işletmesinde (DÜ, KÜ, HÜ, VYYÜ) bir önceki yıla göre dalgalanma olduğu görülmektedir. DÜ ve HÜ döner sermaye işletmelerinin olması gereken değer (0,2) altında kaldığı görülmüştür. KÜ 0,65 ve VYYÜ 1,22 ile ortalama nakit oranı istenilen seviyeye üstünde görülmüştür. HÜ döner sermaye işletmesi 0,15 ile istenilen seviyeye en uzak üniversite olmuştur. Bu sonuçlara göre, DÜ ve HÜ döner sermaye işletmelerinin satışlarının yavaşlaması alacaklarını zamanında tahsil

edememesi gibi durumlarda kısa vadeli yükümlülüklerini karşılayamamasına yol açabilir. KÜ ve VYYÜ döner sermaye işletmelerinde ise nakit oranının yüksek olması ise firmada atıl fonların olabileceği anlamına gelebilir.

İşletmelerin finansal durum oranlarına bakıldığında; FKO verilerinde bir önceki yıla göre DÜ, KÜ ve VYYÜ döner sermaye işletmelerinin artma eğiliminde olduğu, bir önceki yıla göre HÜ döner sermaye işletmesinde de düşme olduğu görülmektedir. Ölçüme tabi olan döner sermaye işletmelerinin hepsinde ulaşılmak istenilen FKO seviyesinin literatürde kabul edilen oranın (0,5) çok üstünde olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuca göre bütün döner sermaye işletmelerinde satışlarda yaşanan küçük bir değişim karı büyük oranda etkileyebilir

Bir diğer finansal yapı göstergesi olan ÖKVO sonuçları incelendiğinde; bir önceki yıla göre DÜ ve KÜ döner sermaye işletmesinde düşüşte olduğu, bir önceki yıla göre HÜ döner sermaye işletmesi artış olduğu, bir önceki yıla göre VYYÜ döner sermaye işletmesinde dalgalanma olduğu anlaşılmaktadır. ÖKVO için olması gereken 0,5'tir. Değerlendirmelerin olması gereken değer altında olduğu görülmektedir. Buna göre tüm döner sermaye işletmelerinin önemli miktarda borcu olduğunu söyleyebiliriz.

ÖKYKTO değerlendirilmesinde; DÜ, KÜ ve VYYÜ döner sermaye işletmelerinin verilerine bir önceki yıla göre dalgalanma eğilimi gösterdiği, sadece HÜ'nün önceki yıla kıyasla artan yönde bir eğilimde olduğu saptanmıştır. Ortaya çıkan sonuçlara göre işletmeler finansal olarak bağımsızdır diyemeyiz. KVKKTO oranları incelendiğinde; Sadece DÜ döner sermaye işletmelerinin bir önceki yıla istinaden oranlarında artma olduğu, geriye kalan 3 döner sermaye işletmesinin ise bir önceki yıla nazaran dalgalanma olduğu Tablo 2'de gösterilmiştir. KVKKTO için olması gereken oran $\leq 0,3$ 'tür. KVKKTO için tüm işletmelerin istenilen düzeyin altında olduğu belirlenmiştir. Buna göre işletmeler özkaynakları ile kısa vadeli borçlarını karşılayamamaktadır diyebiliriz.

UVYKTO oranlarına bakıldığında; DÜ döner sermaye işletmesinin verilerinde değişme olmadığı, KÜ döner sermaye işletmesinin verilerinde bir önceki yıla oranla artma olduğu, HÜ döner sermaye işletmesinin verilerinde azalma olduğu, VYYÜ döner sermaye işletmesinin verilerinde ise dalgalanma olduğu görülmektedir. Bu seviyenin 0,5'in üzerine çıkmaması istenmektedir. Tüm üniversite arasında HÜ döner sermaye işletmesi hariç geriye kalanlar olması gereken oranın üstünde çıktığı tespit edilmiştir. Ortaya çıkan sonuçlara göre HÜ döner sermaye işletmesi hariç geriye kalan işletmeler uzun vadeli borçlarla finanse edildiği görülmektedir.

KVKÖKO oranlarında ise; önceki yıla göre DÜ döner sermaye işletmesi verilerinde dalgalanma, KÜ döner sermaye işletmesinde artma, HÜ ve VYYÜ döner sermaye işletmelerinde ise azalma olduğu görülmüştür. Kabul gören değer bu oranda 0,35 olduğundan, KVKÖKO sonuçlarında istenilen değer üstünde çıkan sadece DÜ ve VYYÜ döner sermaye işletmelerinin olduğu görülmektedir. DÜ ve VYYÜ döner sermaye işletmeleri kısa vadeli borçlarını ödemede diğer işletmelere göre daha avantajlıdır diyebiliriz.

DVDSO oranlarında, DÜ ve KÜ döner sermaye işletmeleri verilerinde yıllar arasında dalgalanma olduğu, VYYÜ döner sermaye işletmesi verilerinde bir önceki yıla göre düşüş olduğu görülmektedir.

Faaliyet oranlarını tespit eden değerlerden biri olan ADH için; KÜ döner sermaye işletmesi verilerinde yıllar arasında dalgalanma olduğu görülmüş, VYYÜ döner sermaye işletmesinde sadece 2017 yılına ait veriye ulaşılmıştır. ADH ortalamalarında KÜ döner sermaye işletmesinde en fazla değerlere ulaşılmıştır. Bu da bu işletmenin tahsil durumunun iyi olduğunun göstergesidir.

Döner sermaye işletmelerin borçlarını ortalamada ne kadar sürede ödediğini gösteren TBÖS incelendiğinde DÜ ve HÜ döner sermaye işletmelerinde bir önceki yıla göre artma, KÜ döner sermaye işletmesinde yıllar arasında dalgalanma, VYYÜ döner sermaye işletmesinde ise bir önceki yıllara göre azalma görülmektedir. Ortalama TBÖS sonuçları doğrultusunda KÜ'nün ticari borçlarını en uzun vadede ödeyebilme, HÜ'nün ise ticari borçlarını en vadede ödeyebilme kapasitesine sahip olduğu söylenebilir.

HDDH, işletmelerin sahip oldukları hazır değerlerinin kaç katı kadar satış yaptığını da ifade ettiğinden işletmelerin verimliliklerini görebilmede de fayda sağlayacaktır (Ağırbaş, 2014, s. 51). HDDH oranlarında, VYYÜ haricindeki tüm döner sermaye işletmelerinde yıllar arasında dalgalanma olduğu, VYYÜ döner sermaye işletmesinde de bir önceki yıla göre azalma olduğu tespit edilmiştir. Bundan dolayı döner sermaye işletmelerinin ortalama HDDH sonuçları değerlendirildiğinde DÜ döner sermayesinin ise en verimsiz, VYYÜ döner sermaye işletmesinin ise en verimli işletme olduğu anlaşılmaktadır.

DVDH'da; DÜ ve HÜ döner sermaye işletmelerinde yıllar arasında dalgalanma olduğu, KÜ döner sermaye işletmesinde bir önceki yıla göre artış olduğu, VYÜ döner sermaye işletmesinde ise bir önceki yıla nazaran azalma olduğu görülmektedir. DUVDH sonuçları, DÜ, HÜ ve VYYÜ döner sermaye işletmelerinin oranlarının yıllar arasında dalgalanma gösterdiği, sadece KÜ döner sermaye işletmesinin oranlarında önceki yıla oranla artış oldu tespit edilmiştir. DVDH döner sermaye verimliliğinin bir göstergesidir.

TVDH oranlarında; DÜ ve HÜ döner sermaye işletmelerinde yıllar arasında dalgalanma olduğu, KÜ döner sermaye işletmesinde bir önceki yıla nazaran artış olduğu, VYYÜ döner sermaye işletmesinde ise bir önceki yıla nazaran azalış olduğu görülmektedir. Buna göre varlıklarını en etkin kullanan işletme KÜ döner sermaye işletmesidir. ÖSDH sonuçları dikkate alındığında ise; DÜ ve HÜ döner sermaye işletmelerinde yıllar arasında dalgalanma olduğu, KÜ döner sermaye işletmesinde bir önceki yıla nazaran artış olduğu, VYYÜ döner sermaye işletmesinde bir önceki yıla nazaran azalış olduğu görülmektedir. Buna göre KÜ özkaynaklarını etkin olarak kullanırken, VYYÜ bunu başaramamıştır diyebiliriz.

Brüt kârlılık durumunu göstergelerinden BKMO incelendiğinde, DÜ, KÜ ve VYYÜ döner sermaye işletmelerinde yıllar arasında dalgalanma olduğu, sadece HÜ döner sermaye işletmesinin oranlarında bir önceki yıla oranla azalma olduğu görünmüştür. Bu doğrultuda, KÜ haricindeki tüm döner sermaye işletmelerinin BKMO sonuçları da pozitif yönde olduğundan bu işletmelerin karlı işletmeler olduğu görülmektedir.

Tablo 1. Üniversite Döner Sermaye İşletmelerinin 2015-2019 Yıllarındaki Finansal Oranları

ORANLAR	ÜNİVERSİTELER/YILLAR											
	Dicle Üni. (DÜ)						Kafkas Üni. (KÜ)					
	2015	2016	2017	2018	2019	Ort.	2015	2016	2017	2018	2019	Ort.
LİKİDİTE ORANLARI												
Cari Oran	1.19	1.03	0.59	0.45	0.36	0.72	0.40	-	0.15	0.14	0.08	0.19
Asit- Test Oranı	1.05	0.95	0.52	0.35	0.27	0.62	0.40	-	0.14	0.13	0.08	0.18
Nakit Oran	0.37	0.38	0.10	0.07	0.05	0.19	0.06	-	0.06	0.09	0.05	0.65
FİNANSAL YAPI ORANLARI												
Finansal Kaldıraç Oranı (FKO)	0.82	0.97	1.70	2.09	3.09	1.73	2.20	-	6.83	8.78	13.24	7.76
Öz Kaynak Varlık Oranı (ÖKVO)	0.18	0.03	-0.70	-1.09	-2.09	-0.73	-1.20	-	-	-	-12.24	-6.72
Öz Kaynakların Yabancı Kaynak Top. Oranı (ÖKYKTO)	0.21	0.34	-0.41	-0.52	-0.68	-0.21	-0.55	-	2.71	2.41	-0.92	0.91
Kısa Vadeli Yabancı Kay. Toplam Kay. Or. (KVYKTKO)	0.82	0.97	1.69	1.70	2.71	1.57	-1.83	-	0.78	0.66	9.97	2.39
Uzun Vadeli Yabancı Kay. Toplam Kay. Or. (UVYKTKO)	-	-	-	0.38	0.38	0.38	-	-	1.49	2.98	3.28	2.58
Kısa Vadeli Yabancı Kay. Öz Kay. Oranı (KVYKÖKO)	4.70	28.93	-2.43	-1.57	-1.30	5.66	-1.83	-	-	-	-0.81	-1.3
Duran Varlıkların Devamlı Sermaye Oranı (DVDSO)	0.11	0.18	-	0.02	-0.01	0.07	-0.11	-	0.15	0.07	-0.02	0.02
FAALİYET ORANLARI												
Alacak Devir Hızı (ADH)	-	-	-	-	-	-	-	-	9.25	0.13	0.46	3.28
Alacakların Tahsil Süresi (ATS)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ticari Borçları Ödeme Süresi (TBÖS)	95.31	99.92	128.22	175.95	257.56	151.39	286.76	-	239.66	195.43	223.88	236.4
Hazır Değer Devir Hızı (HDDH)	15.23	12.27	24.84	29.29	27.41	21.80	21.92	-	23.59	18.37	23.4	21.82
Dönen Varlık Devir Hızı (DVDH)	4.77	4.52	4.10	4.41	3.78	4.31	3.13	-	8.94	11.89	14.76	9.68
Duran Varlık Devir Hızı (DUVDH)	250.24	745.05	623.03	246.95	159.14	404.8	21.07	-	31.06	46.36	71.89	42.59
Toplam Varlık Devir Hızı (TVDH)	4.68	4.49	4.78	3.39	3.69	4.20	0.72	-	6.94	9.47	12.25	7.84

Tablo 1. Üniversite Döner Sermaye İşletmelerinin 2015-2019 Yıllarındaki Finansal Oranları (Devam)

	ÜNİVERSİTELER/YILLAR												
	Harran Üni. (HÜ)						Van Yüzüncü Yıl Üni. (VYYÜ)						
	2015	2016	2017	2018	2019	Ort.	2015	2016	2017	2018	2019	Ort.	
Öz Sermaye Devir Hızı (ÖSDH)	26.71	134.46	-5.84	-3.12	-1.77	30.08	-2.27	-	-	-	-1.00	-1.63	
KÂRLILIK ORANLAR													
Brüt Kâr Marjı Oranı (BKMO)	0.49	0.38	-0.03	0.10	0.07	0.20	0.06	-	-0.12	-0.07	-0.17	-0.75	
Faaliyet Kâr Marjı Oranı (FKMO)	0.07	-0.04	-0.18	-0.19	0.29	-0.01	-0.29	-	-0.23	-0.14	-0.24	-0.22	
Net Kâr Marjı Oranı (NKMO)	0.07	-0.03	-0.18	-0.17	-0.28	-0.11	-0.29	-	-0.22	-0.14	-0.22	-0.21	
Öz Kaynak Kârlılığı Oranı (ÖKKO)	1.93	-38.66	-1.05	-0.54	-0.49	-7.76	-	-	-	-	-	-	
Varlık Kârlılığı Oranı (VKO)	0.34	-0.13	-0.73	-0.58	-1.02	-0.42	-0.78	-	-1.53	-1.28	-2.67	-1.56	
ORANLAR													
LİKİDİTE ORANLARI													
Cari Oran	0.63	-	0.91	-	0.93	0.82	-	5.45	0.53	-	0.55	2.11	
Asit- Test Oranı	0.53	-	0.63	-	0.61	0.59	-	5.44	0.47	-	0.49	2.01	
Nakit Oran	0.06	-	0.28	-	0.11	0.15	-	3.57	0.04	-	0.07	1.22	
FİNANSAL YAPI ORANLARI													
Finansal Kaldıraç Oranı (FKO)	1.55	-	1.30	-	1.23	1.36	-	1.80	1.80	-	2.55	2.05	
Öz Kaynak Varlık Oranı (ÖKVO)	-0.55	-	-0.30	-	-0.23	-0.36	-	0.52	0.80	-	-1.55	-0.07	
Öz Kaynakların Yabancı Kaynak Top. Oranı (ÖKYKTO)	-0.35	-	-0.23	-	-0.19	-0.25	-	0.29	0.44	-	-0.61	0.04	
Kısa Vadeli Yabancı Kay. Toplam Kay. Oranı (KVYKTKO)	0.64	-	1.10	-	1.08	0.94	-	0.78	0.69	-	1.78	1.08	
Uzun Vadeli Yabancı Kay. Toplam Kay. Oranı (UVYKTKO)	-	-	0.20	-	0.16	0.18	-	-	-	-	0.77	0.77	
Kısa Vadeli Yabancı Kay. Öz Kay. Oranı (KVYKÖKO)	-1.83	-	-3.61	-	-4.62	-3.35	-	3.45	2,24	-	-1,15	1,51	
Duran Varlıkların Devamlı Sermaye Oranı (DVDSO)	-	-	-	-	-	-	-	3.49	0.05	-	-0.03	1.17	

Tablo 1. Üniversite Döner Sermaye İşletmelerinin 2015-2019 Yıllarındaki Finansal Oranları (Devam)

FAALİYET ORANLARI												
Alacak Devir Hızı (ADH)	-	-	-	-	-	-	-	-	1.47	-	-	1.47
Alacakların Tahsil Süresi (ATS)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ticari Borçları Ödeme Süresi (TBÖS)	27.16	-	63.56	-	100.36	63.69	-	-	115.49	-	46.35	80.92
Hazır Değer Devir Hızı (HDDH)	29.23	-	20.40	-	36.55	28.72	-	6157.06	79.14	-	34.27	2090.15
Dönen Varlık Devir Hızı (DVDH)	2.92	-	6.30	-	4.18	4.46	-	403.46	6.23	-	4.54	138.07
Duran Varlık Devir Hızı (DUVDH)	-	-	14299.86	-	-	14229.86	-	21748.50	143,71	-	201.09	7364
Toplam Varlık Devir Hızı (TVDH)	2.84	-	6.30	-	4.18	4.44	-	396.12	5.97	-	4.44	135.51
Öz Sermaye Devir Hızı (ÖSDH)	-5.21	-	-20.66	-	-17.89	-14.58	-	758.37	7.45	-	-2.87	254.31
KÂRLILIK ORANLARI												
Brüt Kâr Marjı Oranı (BKMO)	0.34	-	0.28	-	0.17	0.26	-	37.55	0.15	3.74	0.06	10.37
Faaliyet Kâr Marjı Oranı (FKMO)	0.09	-	0.09	-	0.02	0.06	-	-6.53	0.03	0.05	-	-2.15
Net Kâr Marjı Oranı (NKMO)	-0.09	-	0.07	-	0.03	0.00	-	-7.05	0.03	0.13	0.13	-1.69
Öz Kaynak Kârlılığı Oranı (ÖKKO)	-	-	-1.51	-	-0.48	-0.99	-	-53.43	0.20	-	-0.38	-17.87
Varlık Kârlılığı Oranı (VKO)	-0.26	-	0.46	-	0.11	0.10	-	-27.91	0.16	-	0.59	-9.05

Faaliyet kârlılık durumunu göstergelerinden FKMO incelendiğinde, DÜ, KÜ ve VYYÜ döner sermaye işletmelerinde yıllar arasında dalgalanma olduğu, sadece HÜ döner sermaye işletmesinin oranlarında bir önceki yıla oranla azalma olduğu görülmüştür. HÜ haricindeki tüm döner sermaye işletmelerinin FKMO değerlerinin negatif olduğu ve işletmelerin zarar ettikleri anlaşılmaktadır. Buna göre işletmelerin faaliyet giderlerinin çok yüksek olduğu söylenebilir.

NKMO sonuçlarında, DÜ, KÜ ve HÜ döner sermaye işletmelerinde yıllar arasında dalgalanma olduğu, sadece VYYÜ döner sermaye işletmesinde bir önceki yıla nazaran artma olduğu görülmektedir. HÜ hariç İşletmelerin NKMO değerlerinin negatif olduğu ve zarar ettikleri, HÜ döner sermaye işletmesinin oranının ise pozitif olduğunu ve kâra geçtiği tespit edilmiştir. ÖKKO'ya bakıldığında, DÜ ve VYYÜ döner sermaye işletmelerinin oranlarında yıllar arasında dalgalanma olduğu, KÜ döner sermaye işletmesinin verilerine ulaşamadığı, HÜ döner sermaye işletmesinin ise bir önceki yıla nazaran oranlarında azalma olduğunu anlaşılmaktadır.

VKO oranı incelendiğinde ise, DÜ, KÜ ve HÜ döner sermaye işletmelerinin oranlarında yıllar arasında dalgalanma olduğu, VYYÜ döner sermaye işletmesinde bir önceki yıla nazaran artma olduğu tespit edilmiştir. Ortalama VKO sonuçlarına bakıldığında; HÜ döner sermaye işletmesinin pozitif, diğer tüm işletmelerin negatif olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, HÜ'nin kâra geçtiğini, diğer tüm işletmelerin zarar ettiklerini göstermektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma, döner sermaye işletmesine bulunan üniversite hastanelerinin geriye dönük beş yıllık analizi yapılmasını hedefleyen tanımlayıcı bir araştırmadır.

Çalışmaya dâhil edilen tüm döner sermaye işletmelerinin likidite oranlarının pozitif olduğu belirlenmesine rağmen Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi hariç, diğer üniversitelerin işletmelerinin beklenen değerlerin altında kaldığı anlaşılmaktadır. Bu durum, işletmelerin kısa süreli borçlarını ödeme imkanlarının düşük olduğunu göstermektedir. Ayrıca; finansal yapının durumunu ortaya koyan oran hesaplamaları sonuçlarına göre, işletmelerin kısa ve uzun süreli borç yükünün artış gösteren bir eğilimde olduğu görülmektedir. Ayrıca, sahip olunan öz sermayelerinin kullanımının istenilen seviyede olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Döner sermaye işletmelerinin TBÖS sonuçlarında dalgalanma olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca işletmelerin, HDDV oranlarının ve dönen varlık devir hızlarının dalgalı bir seyre sahip oldukları görülmüştür. KÜ ve VYYÜ hariç toplam varlık devir hızlarının yıllara göre artan yönde bir seyir izlediği görülmüş ve düşüşlerin seyrek olduğu belirlenmiştir. İşletmelerin öz sermaye devir hızlarının ise negatif ve azalan bir eğilimde olduğu görülmüştür. Çalışmada ortaya çıkan bir başka sonuca göre, döner sermaye işletmeleri öz kaynaklarını verimli ve etkili kullanamamaktadırlar.

Döner sermaye işletmelerinin kâr etme değerlerini oluşturan sonuçlar incelendiğinde çoğu işletmelerin negatif bir değere sahip olduğu ve artış seviyesinin istenilenin altında olduğu anlaşılmaktadır.

Çalışmadan ortaya çıkan sonuçlara göre yapılan öneriler aşağıdaki gibidir:

1. İşletmeler kendilerine finansal olarak katkı bir sağlamak için, yatırımlarını öz sermayelerini kullanarak yapabilirler.
2. İşletmelerin sahip olduğu nakit durumuna olumlu yönde etki sağlayan kısa süreli borçlar ile öz sermaye arasındaki denge baştan değerlendirilebilir ve yeniden yapılandırılabilirler.
3. İşletmeler nakit arttırıcı yöntemler araştırılabilir ve geliştirebilirler.
4. İşletmeler öz kaynağını verimli ve etkili kullanmanı mı için çalışmalar yapabilirler.
5. Büyük bütçeli diğer işletmelerde olduğu gibi, döner sermayesi var olan işletmeler için belirli zaman aralıklarında finansal performans analizlerinin yapılarak incelenmesi, işletmenin bütçesinin takibi için doğru olabilir.
6. İşletmelerin belirli zaman aralıklarında yapacakları finansal performans analizleri yöneticilerin daha doğru kararlar almalarını sağlayabilir ve bu da, sahip olunan kısıtlı kaynakların da daha verimli kullanılmasını gerektirebilir.
7. Ulaşılan sonuçlar neticesinde hastane işletmelerinde likiditeyi artırıcı teşebbüslerde bulunması önerilmektedir.
8. Alacakların tahsil süresi ve ticari borçları ödeme vadesinin eş zamanlı olması önerilmektedir.
9. Finansal analiz sonuçlarına göre finansal planlama yapılması önerilmektedir.

Ayrıca, ileriki çalışmalarda tüm Türkiye'yi kapsayarak yapılacak olan çalışmalar, işletmelerin finansal performans değerlendirmelerinde daha gerçekçi sonuçlar ortaya koyabilir ve bu sonuçlara göre daha yapıcı çözüm önerileri sunulabilir.

YAZARLARIN BEYANLARI

Katkı Oranı Beyanı: Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Çatışma Beyanı: Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

7. KAYNAKÇA

Acar , S., Kazancı , L., Meydan , M., ve Işık , M. (2019). İllerin ve bölgelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırması. Ankara: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü.

Ağırbaş, İ. (2014). Sağlık kurumlarında finansal yönetim ve maliyet analizi. Siyasal kitabevi, Ankara.

Akgüç, Ö. (2011). Mali tablolar analizi. Arayış Basım ve Yayıncılık, İstanbul.

ALPER, A., ve Biçer, E. B. (2017). Kamu hastanelerinde finansal performansın oran analizi ile ölçülmesi: bir kamu hastanesi örneği. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 18(2), 337-357.

Altuğ, F. (2010). Finansal analiz sürecinde sistematik bir yaklaşım ve öneriler. Marmara üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü işletme ana bilim dalı muhasebe finansman bilim dalı. İstanbul.

- Balci, N. (2017). Financial performance analysis with topsis technique: a case study of public university hospitals in turkey. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 15(1), 155-176.
- Bintara, R. (2020). The effect of working capital, liquidity and leverage on profitability. *Saudi Journal of Economics and Finance Abbreviated*, 4(1), 28-35.
- Bülüç, F., Özkan, O. ve Ağırbaş İ. (2017). Oran analizi yöntemiyle özel hastane finansal performansının değerlendirilmesi. *International Journal of Academic Value Studies*, 1.
- Can, A., ve İbicioğlu, H. (2008). Evaluation of university hospitals according to management and managership. *Suleyman Demirel University the Journal of Faculty of Economics and Administrative Sciences*, 13(3), 253-275.
- Ceylan, A., ve Korkmaz, T. (2007). *İşletmelerde finansal yönetim (3. Basım)*. Ekin Yayınevi. Ankara
- Campos-García, V. R., Herrera-Fernández, D., Espinosa-De La Garza, C. E., González, G., Vallejo-Castillo, L., Avila, S., & Flores-Ortiz, L. F. (2017). Process signatures in glutiramer acetate synthesis: structural and functional relationships. *Scientific reports*, 7(1), 1-12.
- Çam, H. (2016). Sağlık işletmelerinde finansal performansın değerlendirilmesi: karaman devlet hastanesi örneği . *The Journal of International Scientific Researches* , 1 (1) , 14-27 . DOI: 10.23834/isrjournal.245515
- Çetiner, E. (1996). *İşletmelerde mali analiz (3. Baskı)*. Ankara: Tutibay Ltd.
- Düzer, M. (2008). Finansal analizde kullanılan oranlar ve firma değeri ilişkisi İMKB’de bir uygulama, Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi.
- Erdoğan, M., ve Yıldız, B. (2015). Sağlık işletmelerinde finansal oranlar aracılığıyla performans ölçümü: hastanelerde bir uygulama. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(9), 129-148.
- Eyüpoğlu, O. (2019). Sağlık bakanlığı eğitim ve araştırma hastaneleri ile kamu üniversite hastanelerinin finansal oranlarının karşılaştırmalı analizi. *Ankara üniversitesi sağlık yönetimi anabilim dalı sağlık bilimleri enstitüsü*.
- Gapenski, L. (2005). *Healthcare finance: An introduction to accounting and financial management*, 3. baskı. Aupha hap.
- Gider, Ö. (2011). Ekonomik kriz dönemlerinin özel hastanelere etkileri: Bir özel hastanenin oran analizleri yöntemiyle finansal performansına bakış. *Öneri Dergisi*. 9(36), 87-103
- Güdük, Ö., ve Önder, E. (2019). Türkiye’deki hastanelerde veri zarflama analizi ile yapılan performans çalışmaları. *Sağlıkta Performans ve Kalite Dergisi*, 17.
- Hilkevics, S., & Semakina, V. (2019). The classification and comparison of business ratios analysis methods. *Insights into Regional Development*, 1(1), 47-56.
- Hotunluoğlu, H., ve Kayacan, M. A. (2020). Sağlık hizmetleri bağlamında üniversite döner sermaye işletmelerinin kamu ekonomisi açısından analizi. *Asia Minor Studies*, 8(2), 555-574.
- Kadim, A., Sunardi, N., & Husain, T. (2020). The modeling firm's value based on financial ratios, intellectual capital and dividend policy. *Accounting*, 6(5), 859-870.
- Kecek, G. (2010). *Veri zarflama analizi teori ve uygulama örneği*. Siyasal yayın dağıtım. Ankara
- Koçyiğit, S. Ç., ve Kocakoç, N. (2019). Ankara ili kamu hastanelerinin 2008-2017 dönemi finansal performans analizi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 11(2), 1280-1293.

Mollahaliloğlu, S., Kavuncubaşı, Ş., Şimşek, F., Kosdak M. ve Yıldırım, S. (2011). Kamu hastanelerinin genel verimliliğinin değerlendirilmesi, (R.Akdağ,ed.). Sağlık Bakanlığı Araştırma Serisi: 6 Yayın No: 848, Ankara

Myšková, R., & Hájek, P. (2017). Comprehensive assessment of firm financial performance using financial ratios and linguistic analysis of annual reports. *Journal of International Studies*, 10(4).

Peacock, S., Chan, C., Mangolini, M., & Johansen, D. (2001). Techniques for measuring efficiency in health services,. Productivity commission staff working paper, 1-111.

Sayıştay Başkanlığı. (2022). <https://www.sayistay.gov.tr/>. Erişim tarihi: 07.08.2022

Şahin, Y. (2017). Temel analiz: Likidite oranları, <https://medium.com/fintables/temel-analiz-oran-analizleri-1-31cf3d2e5b36>, Erişim tarihi: 17.08.20223

Taser, M., ve CAKIR, H. (2019). Üniversite hastanelerinde bölüm verimliliğinin performans dayalı ek ödemeye etkisi: bir model önerisi. *Research Journal of Business and Management*, 6(4), 243-270.

Tenker, N., ve Akdoğan, N. (2007). Finansal tablolar ve mali analiz teknikleri.Gazi kitap evi, Ankara

Uddin, M. (2022). Effect of leverage, operating efficiency, non-performing loan, and capital adequacy ratio on profitability of commercial banks in bangladesh, *European Journal of Business and Management Research*

Yolalan, R. (1993). İşletmelerarası görelî etkinlik ölçümü, Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları.Ankara

Yüksel, O. (2020). Oran analizi yöntemi ile üniversite döner sermaye işletmelerinin finansal değerlendirilmesi, *Uluslararası Sağlık Yönetimi Ve Stratejileri Araştırma Dergisi*, Cilt 6, Sayı 3.